

INFO РУСИН

ИНФОРМАЧНЫЙ МЕСЯЧНИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ MESAČNÍK RUSÍNŮV SLOVENSKA

В НОВІМ РОЦІ ЗДРАВ'Я,ЩАСТ'Я,
БОЖЕ ПОЖЕГНАННЯ ЖЫЧІТЬ
РЕДАКЦІЯ ІНФО РУСИНА
ВШЫТКЫМ СВОЇМ
ЧІТАТЕЛЯМ НОВИНОК

Русиньска оброда 15-річна

(З виступу председкыні РОС з 10. децембра 2005 р. на ославах юбілея)

Писав ся день двадцятьпятий ма-
рець рік 1990. Было то місто Меджі-
лабірці, де ся заложила орґанізація
Русиньска оброда на Словеньску.
Што запричинило, або што ся власт-

І УКРАЇНЦІВ. АЛЕ НЕ СТАЛО СЯ
ТАК. Председа ревізної комісії пан
Шпірко читаючи узнесія, схвалены
делегатами зязду перечітав, же од
того часу ся КСУТ буде называти

▲ Шеф камюньского колективу Барвінок Мартін Караш з Іванков Сивульковов тых
красным співом пришли поздравили 15. народенины РОС

ні стало, абы такий сполок вошов
до живота русиньского світа? Не
хочу заходити до далекой історії,
але стало ся то по зязді бывшего
КСУТ-у, який був в януарі 1990 р.
На тім форі Русины Словеньской
республіки чекали вирішыня своїх
основных проблемів. Главні здо-
быття своей правой назвы, абы ся
конечні в слободнім демократичькім
часі стали Русинами. Спочатку то
вызерало цалком добрі, і узнесія
были делегатами прияти і схвале-
ны в тым смыслі, же бывший КСУТ
мініть назву на СОЮЗ РУСИНІВ

СОЮЗ РУСИНІВ – УКРАЇНЦІВ. Было
то высвітлене тым, же "помылчка" то
значіть тото істе што і, розумій спо-
йовник. Уж тодыль на зязді много
людей давало остро наяво свою не-
спокойность з таким назвом орґані-
зації. На протест одходили зо зязду
з тым, же собі заложать свою орґа-
нізацію, што ся о два місяці і стало
заложином Русиньской оброды на
Словеньску. Василь Турок з Пряшо-
ва, був тым чоловіком, котрый взяв
на себе велику тярху і одповідность
– оброджованя Русинів на Словень-
ску і тым котрый положыв порядні

▲ Погляд на учасників і виступаючих на 15. річниці ослав ествованя Русиньской
оброды на Словеньску

ТОБІ, ОБРОДО...

(Тому співанку заспівала на
ославах 15. річниці РОС
М. Лацова – Гупцей)

Не легке жытя, про Русинів было.
Русиньске серце нам у груди било.
Єднота і сила, фурт у правді
стоїть,
Русиньска оброда за Русином
стоїть.

Знесь, Боже, духа на шытких тых
люди,
што хотять серцьом, робити в
Оброді.
Най шыткы їх думкы, крокы до
переду,
фурт од тебе, Боже, ку тым
людьом ведуть.

Пятнацеть рочків, днесь Обродо
маєш,
вельо роботы, перед собов маєш.
Най ся Ті фурт веде, до переду іти,
най о тобі знають дома і у світі.

Многая літа, благая літа,
тобі Обродо - Русинів квітя.
Многая літа, благая літа,
най ся розвиваш, як наше жытя.

Мірка Лацова-Гупцей

міцный фундамент русинства, над
котрым можемо будувати дале до
шыркы і до вышкы. Заложыв і пері-
одицку пресу – тыжденик Народны
новинкы і двоймісячник Русин, ко-
тры РО выдавала до кінця минулого
року, покы не было заложено нове
обчаньске здружіня Русин і НН. В
1995 р. Быв кодифікований русинь-
ський язык.(януар 1995) Од 1997 р.
быв при Методицькім центрі зрядже-
ный Кабінет русиньского языка а о
рік пізніше при Пряшівській універзіті
выник Інштїтут народностных штудій
і чужжїх языків а у ним і русиньске
одділіня. В сучасности є уж акре-
дітований одбор русиньський язык
і культура. З двох штудентів, котры
штудовали русиньський язык, єден,
конкретні Марек Ґай, днесь тот язык
учіть на Основній школі в Радвані на
Лабірці. Русиньський язык ся учіть в
Меджілабірцях на основных школах
і на Ґімназії, В Ш. Щавнику, в Ста-
ціні, Пчолинім, Снині, в Колбовцях,
на ОШ Церьковній у Свиднику і уж в
споминаній школі в Радвани. За 15
років з видавательства Русиньской
оброды вышло до 50 титулів красной
літературы, учебників русиньского
языка, зборники співанок, декла-
маторьских текстів поезії, прозы і
театралных гер і т. д. По пару роках

► с. 2

ФЕДОР ВІЦО / ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

► с. 1

єстованя Русиньской оброды, ся спустила лавина закладаня дальшых русиньских організацій. Велику роль у тім оброджуючым процесі зограв Театер Александра Духновича в Пряшові, котрый іщі скорє як був

▲ Манжеле Дуся і Ігор Латовы, активны помічники пропагованя і організованя русиньских акцій за цілий час єстованя РОС

кодифікований язык, зачав на сцені грати по русиньскы. А тым ся запрезентовав по многих містах і селах нашого регіону, што наші люде брали як позитивный факт. Вдяка ті театре, зробив єсь велику роботу на полі русиньской культуры. Має своїх вірных русиньских священиків, котры наслідують одказ наших святых будителів А. Духновича, А. Павловича і других, перед котрых веде отець Ф. Крайняк. Іщі і днесь ведеме бой о утриманя церковно-славянського обряду. Єме рады, же Руський клуб ся достав до рук Русинів, але не можеме быти спокійны зо сучаснов ситуаційов, кедь ся веде бой меджі двома групами, на котры ся Руський клуб 1923 розділив. Може буде днесь на то простор, абы ся тота ситуація высвітлила. Выникли і далшы русиньскы організації, як Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска в Братіславі, Сполук русиньской молодежи, Сполук русиньских писателів, Обще-

ство А. Духновича, Общество Іоана Хрестителя, ОЗ НН і Русин, Академія, Світовий конгрес Русинів і іншы. Має своє русиньске выселаня в СР, русиньскый маґазин в СТБ. Што є найважніше, єме штатом узнаны як самостатна народностна меншына. Має свою самостатну колонку в счїтаціх гарках при списованю людей Штатістїцкым урядом. Єме членами європейской організації Мезон де Пеї (Дом земель), Світового конгресу Русинів, хоць правда того року єме до вирішїня наших проблемів тото членство позаставили. Організуєме за рік выше пядесять культурных акцій, декламаторских і співацьких конкурзів, науковых семінарів, котры уж мають свої традиції – спомяну ходем дакотры, як Духновичів Пряшів, Фестівал культуры і шпорту в Меджілабірцях, Співы мого роду, Дні русиньских традицій, Фіглярська нота, Віфлеємскы вечеры і т. д. Подарило ся нам при організованю тых акцій надвзяти добру сполупрацу з Пряшівськым самосправным крайом,

▲ За председницькый стіл свята засіли А. Кузмякова, председкыня РОС, Я. Сисак, підпредседа РОС, Ян Липинський і Петро Крайняк, членове ВВ РОС

одбором культуры на чєлі з Евов Арвайовов, освітніма центрами в Гуменнім, Меджілабірцях, Свиднику, в Снині, але і з Містьскыма і Сельскыма урядами – в Меджілабірцях, Гуменнім, Снині, Свиднику, Стащїні,

▲ Учасници святочной стрічі з нагоды 15. річницї РОС

Камюнци, Краснім Броді, Ольці, Міковій, Стащїнській Ростоці і в многих інших селах і містах. А за тоту красну дотеперішню сполупрацу Вам хочу днесь з того місця барз шумні подяковати. До того часу мать Русиньска оброда дванадцять окресных і містьских організацій (Пряшів, Бардйов, Свидник, Снина, Гуменне, Кошыці, Стара Любовня, Братіслава, Стропков, Тренчін, Торналя, Габуря) а што ня найвеце тішуть,

зачала Русиньска оброда выдавати місячник Інфо Русин, котрый ся стрітив з позитивными огласами. Но а што бы требало зробити, абы ся работа на нашім русиньскім поліо выліпшыла? Як перше бы мав быти приятый парламентом СР Закон о фінанцованю культуры народностных меншын, котрый бы окреме прегляднішого фінанцованя вирішыв і сістематичне персоналне забезпечіння організації. Потішыло бы нас, кебы русиньске выселаня было чути нелем у нас на выході, але по цілім Словеньску.

Наконець мого выступу, хочу подяковати за дотеперішню роботу – членам Виконного і Координачного wyboru, культурным активістам, колектіву русиньского выселаня на чєлі з Феодосіюв Латовов за пропаґацію работы Русиньской оброды, освітнім центрам, старостаростам сел і пріматорам міст, одбору культуры Пряшівського самосправного краю, Міністерству культуры Словеньской републіки за підпору наших проєктів, дописователям Інфо Русина, вшиткым русиньскым організаціям за сполупрацу, учителям русиньского языка і вшиткым Вам, котры помагате і підпоруєте наше сполочне русиньске діло.

А. Кузмякова

▲ Богатым проґрамом обогатили культурный проґрам свята сістематичны сполупрацовници РОС – членове колектіву Шаріш, котрых на святі допроводжали музыков О. Пірог, М. Гарбера і А. Кандрач

Аналітично-сінтетична публікація Василя Хомы - Марії Хомовой ОБРОДЖІНЯ РУСИНІВ

(Зборник статей і студій о русинській літературі, культурі і діяльності русинських організацій по 1989р.)

Едітор: Доц. Пгдр. Василь Хома к.н., Сполук русинських писателів Словеньска, Пряшів 2005.

Має перед собою зборник од високошкольських педагогів, філолога, літературознавця, історика літератури, критика, дипломата і лінгвістки, перекладачки, публіцистки – Хомових. Фарєбність зборникової обалки (зелена), дає надію, же і наприк невисо-

кому тіражу бы ся міг достати до познання шыршой аудиторії.

Писемній подобі зборника ся одбывали розличны акції в рамках нашой і цілосвітової Русиньской оброды, на котрых ся сходили шпеціалісты „вшитых мастей“. Окрем іншого сполуавторы в першій фазі творчой работы мусили детальніше перештудовати множество літературно-історичного матеріалу і го проаналізувати і перетрансформувати до сінтезу.

Обсягова штруктура зборника понує цілком в обох частях много розмаїтого характеру заголовків, тематичных округів на 224-х сторінках.

Вступне слово на путь виходить з пера сполуавторів, в котрім характеризують зборник статей, выступінь на конгресах і конференціях дома і за границями, рефератів на научных семінарах, студій і рецензій научных і художніх творів.

Покусом є „переживаний час і внутрішнє чуття належности до компактной русиньской народности нелем на Словеньску, але і у світі“.

(Продовжіня в далшій ціслі ІР)

Янко Грїб, Репейв

Бесідничкы суть про людей потіхов

Окресна організація Русиньской оброды в Бардіїві, котру веде Іван Бандуріч, в рамках проекту МК СР, про русиньских людей приготувала на децембер м. р. три клубовы акції під назвом Бесідничок. Одбыла ся акція в Бардіїві і селах Вышній Тварожец і Ряшів. Не хыбила на них бесіда і спів. Як мі Іван Бандуріч в роговорі повів, о тот проект люде мають інтерес. Свідчить о тім навщівність середньої, но главні молодой генерації, котра бы мала быти носительом русиньского духа. Концерт, наприклад у Ряшові, тримав годину і пів а за тот час люде могли видіти мішану співацьку ґрупу з Клубу пензистів, котры ся звать Самы собі. Веде їх Анна Ціділкова. А чом такий назов? А. Ціділкова гварила, же собі наперед думали, же будуть співати лем самы про себе, зато ся так назвали. Радость, яку приносить спів і шумна співаночка, бы не мала остати даґде заперта і не чути. Співанка і шумне слово мати іти меджі людей і приносити їм радость. Преквапив ня шумный соловыступ Яна Войтека з Бардіїва, котрый заспівав шумну тягаву співаночку, при котрій му грала ґрупа Яна Маніка. Далє ся у Ряшові представила і співацька родина Шуркаловых. Марія окрем солоспіву выступила і зо своїм братом і задекламовала стишок Николая Гвозды Рідне село. Выступила і Мірка Лацова – Гулпей з Бардіїва, котра учасникам заспівала власны авторскы співанкы за допроводу акордеоністы Маріяна Цупрішіна зо Свидника. Миле прияты од людей..., усмішка од серця... і стиск руки, який вам подасть лем щірий чоловік, тото вшитко не хыбило на жадній акції, організованой ОО РОС в Бадіїві. У Ряшові была акція о то цінніша, бо высше пятьдесять років там не была нияка русиньска акція. Кедь єм хотіла, жебы ґарант цілого проекту коротко го оцінив, І. Бандуріч повів, же добрі было, але іщі ліпше буде 13. януара т. р. на новорічний забаві, котру тыж готує бардіївска Русиньска оброда на Словеньску.

Мірослава Лацова – Гулпей

13. річник Віфлеємского вечера у Свиднику

Слухайте новину! Уж є народжений,
Месіяш – Спаситель в яслях уложеный.

В неділю 11. 12. 2005 ся о 14.30 одбыв уж 13. річник Віфлеємского вечера у Свиднику, котрый ведно з Русиньсков обродов у Свиднику і в Пряшові зорганізував Піддуклянський освітній центр і Містський уряд у Свиднику.

Марія Куніцова в єдній особі режисерка і сценарістка той красной передрождественной акції повіла, же цілком є людам зо серця до серця принести покій і світло, котре ся приподобнює з великим світлом звїзды, яка світила над Вертепом при народжіню Ісуса Хріста.

13. Віфлеємський вечір зачав фолклорный колектив Краснобрідчанка. Выступила перед заповненом салом людей, котрых могло быти коло 400. Краснобрідчане указали, як ся колись а може і днес стрітне родина

на Рождество Хрістове. Колядки, віншы, стары звыкы, котры мали принести до обьістя покій і щастя на свидницькій сцені не хыбили. Радость і приємну атмосферу зробили людам маленькы діточкы – свидницькы школкарі. Котрый родич бы не був пышний на свою дітину, кедь ей видить на сцені? Просьбы і віншы од дітворы чоловік преці інакше бере. Я вірю, же і небо то приїмать інакшак. Представте собі мале дівчатко в червеном чіжемакх, білых панчущках, червеній сукеночці і в білій кошульці, на голові машля векша як його голова. І зачне співати... Вдяка за то патрять учітелькам, котры з діточками готовили красны програм... а то Анна Крепенска і Анна Рішкова. Бо така робота є істо нелегка і мусить ся робити терпезливо і зо серця. Припоминаю, же дітки красні співали і віншували по нашому. Но а о то бы мало іти і нам „великим“. Дати до серця маленькым дітям

любов ку рідному языку. Представили ся і старшы діти з основных школ з Крайньої Поляны, котрых приготувала Мгр. Таня Худікова, школярі з Цернины – тых приправила Мгр. Моніка Стрончекова. З домашніх выступили діти з Церьковной ОШ Св. Юрія, котры ся представили з музичным пасмом, яке діріговав Мгр. Мілош Стрончек. Він потім выступив і з 10-членнов співацьков ґрупов Калинец, котра єствує при Окресній організації Русиньской оброды в Свиднику. Молодшов верзійов може был дїтський співацький хор Центрачік і зо своїма солистами, напр. Сімонков Качмаровов. Перед публіков выступила і Споєна ОШ, де діти готовила Мгр. Анна Сувакова. Но а у Свиднику бы не могла не выступити домашня Маковичка, котру веде Мілан Ванюга. Так собі сприймали наші люде в Свиднику перерождественный час найкрашых свят в році.

Мірослава Лацова – Гулпей

Русинський програм 21.1.2006 – 27.2.2006

21.1.2006 субота

9,00-11,00 Радіо молодих
11,00-12,00 Музичні поздрави

22.1.2006 неділя

6,00-6,45 З радіоархіву, В. Шмігула:
Послідній репортаж
Гітпарада русин. співанок
7,15-7,45 Подоби живота
7,45-9,00 Радіомагазин
11,00-11,30 М. Мальцовська: Буковчак
11,30-13,45 Музичні поздрави
13,45-14,30 Бісіда кумів

24.1.2006, 26.1.2006 вівторок, четверь

17,00-18,00 Радіоновини

28.1.2006 субота

9,00-11,00 Радіо молодих
11,00-12,00 Музичні поздрави

29.1.2006 неділя

6,00-6,30 З радіофонотеки
6,30-7,15 Бісіда кумів, репріза
7,15-7,45 Подоби живота, репріза
7,45-9,00 Радіомагазин
11,00-13,30 Музичні поздрави
13,30-14,30 Радіопеса, Ш. Сухий: Песе танго

30.1.2006 понеділок

17,00-18,00 Радіоновини

1.2.2005 середа

17,00-17,00 Радіоновини
17,30-18,00 З радіоархіву, репріза

3.2.2005, 7.2.2005, 9.2.2005 – п'ятниця,

вівторок, четверь

17,00-18,00 Радіоновини

8.2.2005 середа

19,20-19,50 Русинський магазин
- Словенсько

11.2.2005 субота

9,00-11,00 Радіо молодих
11,00-12,00 Музичні поздрави

12.2.2005 неділя

6,00-6,30 З радіофонотеки
6,30-7,45 Літургія ГКЦ
7,45-9,00 Радіомагазин
11,00-11,30 З життя святих, серіал
11,30-13,45 Музичні поздрави
13,45-14,30 Село грать, співать і думу думать

13.2.2005 понеділок

17,00-18,00 Радіоновини

15.2.2005 середа

17,00-17,30 Радіоновини
17,30-18,00 З життя святих, репріза

17.2.2005, 21.2.2005, 23.2.2005 – п'ятниця,

вівторок, четверь

17,00-18,00 Радіоновини

25.2.2005 субота

9,00-11,00 Радіо молодих
11,00-12,00 Музичні поздрави

26.2.2005 неділя

6,00-6,45 З радіоархіву
6,45-7,15 Гітпарада русинських співанок
7,15-7,45 Подоби живота
7,45-9,00 Радіомагазин
11,00-11,30 Літературна релация
11,30-13,45 Музичні поздрави
13,45-14,30 Бісіда кумів

27.2.2005 понеділок

17,00-18,00 Радіоновини

Телефони:

русинська редакція, Кошці: 055 7287426
факс: 055 6226139, продукція: 055 6822945
Пряшів: 051 7483870, факс: 051 7483872

Миколай в Театрі А. Духновіча

В неділю 12. грудня минулого року ся велика сцена Театру Александра Духновіча в Пряшові заповнила до посліднього місця. Публіку творили в найвекшій кількості діти, котры нетерпезливо чекали на приход русинського Миколая. По короткій, але барз шумній і інтересній приповідці о звірятках, на котры наші діточки так рады позерають, бо звірятка были живы в поданю герців Театру А. Духновіча была спокійность. А яка была реакція дітей? Величезный або довгий аплауз. Миколай був про вшыткых – дітей і дорослых чудесный. Правда, найперше шумні привитав діточки і роздавав їм щедры дарунки, котры собі мусили заслужыти красным стишком або шумнов співанков. Старшы діти з тым не мали проблем, бо уж мають богаты скушености. Гірше то было з тьма найменшыма діточками, котры при приході на сцену ку Миколайови не могли зо себе дістати ани словко, а нашли ся і такы, котры ся сердечні росплакали. Але Миколай знав і таких розвеселити, посмілити а главні треба повісти, же то зробив на єднічку і приготував дітям красне микулашске пообіда.

—рв—

Народився 4. януара 1956 р. в Соліварі при Пряшові. Теологічні штудії по матурі на Гімназії в Пряшові абсолвовав в роках 1976–1981 на Римокатолицькій Кіріло–Методській факульті в Братіславі. Святость (тайну) священства прийняв в 1981 році в пряшівському катедралнім храмі св. Йоана Хрестителя з рук крижовацького єпископа ТгДр. Йоакіма Сегедія зо Загребу (перед тым Югославія, днесь Сербьско і Чорна Гора). До 1983 р. був душпастирьом в Рокытові коло Гуменного. По 2–річній воєнській службі, у 1985 р. став Меджілабірським священником, культурним діятельом і добрым виховательом молодих священників, дітей... У 1999 році абсолвовав ліценціат теології на Католицькій універзиті в Любліні в Польску. Мено отця Ф. Крайняка є споєне з важным актом а то є заложіння Русиньской

▲ Кілько жывотных осудів і пригод собі о. Крайняк выслушав при сповіді

оброды на Словенську в 1990 р. А то значить, же його жывотный юбілей є споєный і з 15–річним єбілейом ествованя РОС. Отець Ф. Крайняк є знамый і перекладами Євангелій і Апоштолів на неділі і свята цілого року (1999 р.) а є тыж автором Малого грекокатолицького катехізму про русинь-

50–річний юбілей нашого душпастиря Франтішка Крайняка

Отець ТгЛіц. Франтішек Крайняк, справца парохії в Меджілабірцях ся в недавных днях дожив красного юбілею. 4 януара 2006 р. Франтішек Крайняк ославив в колі своей родины, молодежи, вірників і лабірской громады свій округлый 50–річний юбілей. Особа Ф. Крайняка є про Русиньску оброду на Словенську (дале РОС) барз цінна, бо він є активным продовжовательом і хранительом великого русиньского діла, котре започали наші будителі і отці духовны Александер Духнович і Александер Павлович. Його особа належить меджі выznamных представителів русиньского культурного і хрестияньского жывота на Словенську.

ски діти (1992 р.), на котрім робив з далшыма сполупрацовниками іщі в 1983 р. У своей душпастирьській роботі активно просажує хоснованя русиньского языка в літургічных обрядах і є запаленым ініціатором пожадавки о установлїня грекокатолицького єпископа про Русинів на Словенську, просто про вшыткы русиньскы церкви.

У 1996 р. був єдным з найактивнішых закладателів Выбору русиньскых грекокатолицькых священників в Меджілабірцях. Тото, што найвєце болить наших віруючих, же ся словакізує наш обряд, мать все

▲ о. Франтішек Крайняк ся рад стрічать з Русинами зо вшыткых области жывота

на мысли о. Ф. Крайняка і зато робить што є в його силах, абы го захранити. У 2003 р. ведно з далшыма русиньскыма священниками обновує діятельство Общества св. Йоана Хрестителя, котре зачало выдавати часопис Артос і русиньскый грекокатолицькый календарь.

Не заостала ани його перекладательска діяльність, котре продовжує переложіньом Евангелії од св. Йоана, котре вышло в 2003 р. В часі діятельства отця Ф. Крайняка в меджілабірській парохії выштудовало 10 священників, котры были vysвячены. Отець Ф. Крайняк є організатором систематічных скавтьскых таборів дітей і молодежи в Калинові. Є і систематічным дописовательом русуньской пресы і активным чинительом русиньского жывота на Словенську.

*На многая і благая літа вінчує РОС
і редакція Інфо РУСИН*

▲ о. Ф. Крайняк в колі своїх продовжователів русиньского духовного діла

Календарь про каждого чоловіка

Общество святого Йоана Хрестителя в Меджілабірцях выдало на 2006 рік Грекокатолицькый русиньскый календарь на 150 странах. Выдарене тото діло з каждого боку. Уж перша страна ся читательови пригварять словами писателя Осифа Кудзея: Нукаме вам, добры люде, календарь – книжочку, най вам на потіху буде каждый день в тім року. Є писанный по русиньскы – бісідов матери, любым словом материньским отворять сі двері... Вступны слова до календаря пише о. Ярослав Поповець, председа Общества

св. Йоана Хрестителя, котре мать дотеперь 300 членів і выдавать часопис Артос а другый рік і Грекокатолицькый русиньскый календарь. Нашы свята подля Юліяньского і Грігоріаньского календаря у цілім 2006 році творять першу часть споминаного календаря. Під назвом Словко ся читателям щірыма словами пригварять шефредактор календаря о. Франтішек Крайняк, котрый дякує вшыткым, котры зреаговали на минулорічний календарь, чім приспіли своїма статями до тогорічного цісла. Пише і радостну новину, же Владыка Пряшівской єпархії ТгДр. Йоан Бабяк, СЙ перед кінцом 2005 року обіцяв дати церковне схваління (імпріатур) на выдана в русиньскім

языку Хрестной дороги, Молебень ку священномученикови Васильови Гопкови, Акафіст ку священномученикови Павлови Петрови Гойдичови, Просьбы rozmaityх намірїнь на Службі Божій в ектенії по Рцем всіх. Глубокодумна статья Марека Гая – Смысел жывота, ословить каждого чоловіка і притягне до задуманя над цілым людьскым бытьом ту на землі. Многы материалы з пера Йоана Блашка, Миколая Коневала, Йосафата Бізантінця, о. Аґатона, Марека Гая, Осифа Кудзея, Павла Тырка і іншых авторів заінтересують молодого і старого чоловіка, бо то каждому порадить і поучить. Грекокатолицькый русиньскый календарь собі можете обіднати на адресі:

Общество св. Йоана Хрестителя, кпт. Налепку 36, 068 01 Меджілабірці (тел.: 057/7321938).

–ак–

Тихый Поток

В днешнім выданю новинок вам хочеме росповісти о русиньскім селі Тихый Поток. До історії села, його богатых культурных обычаїв бісідуюме і позераме очами його родачкы Марты Лисиновой–Громяковой, котра нам одкрыла свою душу, што вшытко про ню значить ей родне село і што у ній пережила.

Тихый Поток є доокола обнятый краснов природов, шумныма лісами. Коло села тече потічок Ториса. Жителі села суть грекокатоліцкой віры і мають у селі свою церьков. Зажыли потоппы, хвороты і війну. Але, жебы ліпше вникнути до минулого живота Тихого Потока в сабінівскім окресі, даме слово його споминаній родачці:

▲ Марта Лисинова, роджена Громякова, родачка з Тихого Потока за своїх молодых час. Та фотка была выставена в Народній галерії у Братіславі

✓ Пані Марта як собі споминате на свої часы дитинства в Тихім Потокі?

За моїх молодых час ся жыло барз тяжко, доба была плана, не было пинязі, была велька худоба, но і так собі споминам на своє дїтство барз в добрім, бо люде ся ку собі ліпше односили, такы добры были і наші традиції в Штельбаху, были барз шумны. Втоды жыло в Тихім Потокі 200 людей, жыли там і Ромове. Но вшыткы сьме собі барз помагали і добрі собі розуміли. Хоць живот був тяжкий, бо жыли сьме в старых, але шумных хыжках, де не было ниякого „люксу“, кедь моя мати мі хотіла дашто купити, мусила іти до ліса зберати орїхы, жебы ем мала што облечі на забаву.

✓ Пані Марта нам бісідуюе о роках 1938-1958, втоды жыла в Тихім Потокі, там ся народила і там пережила свої школярскы роки. Як на них споминать?

В 1944 р. ем зачала ходити до людовой школы с выуковым языком українським (бо тоды ся не могло учіти і бісідувати в школі по русиньскы). Но ани цалый рік ем не могла ходити до школы, мусили сьме потім тот рочник опаковати, бо до нашої школы, але і до цалого села пришли Німці. Было їх барз вельо, як в школі, так і по хыжах, зато про малу кількість дітей была школа зрушена. Тыж сьме втоды чекали і на Русів, котры пришли выслободити наше село. І так роки 1944-45 в часі 2. світової войны были на псіхіку нас молодых школярів барз тяжкы. Німці ся в єднім домі постріляли і знасилньовали молоды дівкы. Тогды і вночі ем ся бояла того, што буде завтра.

✓ А як втоды жыло ціле село?

Йой! Село было барз шумне, хыжки не были модерни, не были мурованы, але деревяны. Мали сьме красну церьков а дівчата ходили пообліканы в кроях. Не было телевизорів, ані радія, но фурт сьме собі мали што повісти, люде были ку собі милы, і фурт по недільной вечурні сьме сідали на лавкы пред хыжками, де сьме бісідували, фігльовали... По вечерох сьме ходили з кудельями. Як молоды дівкы сьме ходили пасти коровы до ліса. Втоды не были прачкы, та сьме ходили райбати на Торису. На ярь ся пряло а в літі ся шыло. Шыли сьме і холошні з лєну про хлопів. Вшытко ся несло втоды в такій гармонії і порозуміню сердця і души. Тихый Поток было барз людьми облюбене село із своїма богатыма традиціями. Тыж нас хцели в тых роках выстаговати із села, бо ся мала в Тихім Потокі выбудувати преграда. Но з ініціативы людей в селі, котры писали аж президентови меморандум ся преграда не выбудовала.

✓ Не так давно были Рождественны свята, як собі Вы споминате на тоты прекрасны свята в Штельбаху?

▲ Л. Джуғанова, сучасна старостка села Тихый Поток

Но в першым разі, што мі приде на мысль, то суть слова: Хрістос раждаєть ся! Славіме его!

На вілію сьме ся сходили найперше мыти до потока. Діти ходили віншовати. Потім была вечеря, а кедь кухарькы взяли до рук свої інштрументы так капуста і мачанка была барз добра. Далі на столі были орїхы, ябка, бобалькы, хліб. Тото, што ся звышыло, та сьме давали з каждого кушцік - добытку. Люде втоды ховали главні коровы, вівці, куркы і гуси. На вілію діти ходили по селі і віншовали, зашто їм люде давали дары, пинязі. На Боже народжіня ся не сміло нич робити, під столом была солома. По Штефанови ся світило „Осифа і мландькы“ (туренковіці).

Тогды то про мене были найкрашы свята в році. А тераз ся уж скоро забывать тот атмосфера Рождества Хрістового в наших родинях.

▲ Так даколи люде в Тихім Потокі собі звикли посидіти по вечурні

✓ Близить ся помалы Великдень, як собі споминате на тоты ярны свята?

І ту мі приходить на мысль сімболічний великодний поздрав Русинів Христос Воскресе – Воистину воскрес! Были то барз красны свята, а у нас, в Тихім Потокі сьме ходили в неділю рано о 3. годині до церкви святити паскы. В кошыку сьме мали солонину, сіль, масло, шолдру... Жены были пообліканы в красных кроях і мали чіжмы з „перованьом“. Молоды дівкы мали на голові парты. По посвячіню паскы ся вшыткы люде понагляли домів, бо вірили, же хто скорі буде дома, тому ся буде цілый рік ліпше дарити. На Великдень ся обходжало

▲ Так ся родина сходжала на свята у селі

коло церкви зо святама образами. А потім сьме ішли як процесія на цінтер. Молоды зробили "спревод" долов каменцями і співали: Поїли сьме паскы і куцок кобаскы, голя дню, голя.... В понеділок была облівачка.

▲ Тихопотоцька свадьба з минулого ст.

Полівачів був повный двор! Хлопці нас облівали з ведрами при студні або нас шмаляли до потока.

Ку святам, котры суть сімболом яри і нового жывота, який ся родить на землі є яйце. Мы крашанкы робили так, же сьме їх в цибулі або в цвіклі варили. Як дівкы сьме самы красили яйця а найкрайше яйцеко сьме давали своему милому.

✓ А як з одступом часу, по довгих роках, кедь уж не жыєте в Тихім Потокі, внимате його сучасный жыт?

У мене Тихий Поток буде фурт найкрайше село на Словеньску, бо то є мій рідный край, в котрім я пережила свої молоды roky. І вшыткым Русинам в Тихім Потокі хочу одказати, жебы не забывали і утримовали міцный фундамент русинства, свою культуру і християнскы традиції.

За редакцію Інфо Русин Сілвія Л.

Рожество з Дубравков

Юбілейна 5. річниця єствованя Фолклорной ґрупы Дубравка, котра успішно розвивать русиньскы традиції Снинціны при Окресній організації Русиньской оброды в Снині під веджіньом Михала Яшка і гармонікара Осифа Тімка, завершила своє успішне діятельство на кінці 2005 р. Як? Колядкамы через найкрайшы свята в році – на Рожество Ісуса Христа.

Членове Дубравкы были 26. децембра м. р із своїм програмом выступати на Святій літургії в катедралі Рожества Пресвятой Богородічкы в Кошыцях. Приємны про нашу ґрупу были уж першы хвилі, як сьме пришли до Кошыць, де нас сердечні привитала председкыня Містської організації Русиньской оброды в Кошыцях Марія Біцкова і обдаровала нас сувенирами, котры нам припомянули Рождественны свята. На святочній рождественій літургії нас привитав о. декан Марко Розкош. По літургії сьме Різдвяну атмосферу обогатили співом наших колядок під назвом Нова радість стала... При тій нагоді было нашому колективу выслоблене подякованя і пожегнаня од споминаного о. Декана, котрый нам вшыткым подаровав награвку коляд на ЦД В Віфлємі новина. Про членів Дубравкы то був барз красны і сильны духовны зажиток.

День пред Сілвестром, 30 децембра м. р. Дубравка навцівила Дом соціальной старостливости в Дубраві, де сьме были сердечні привитаны його веджіньом. Рождественну атмосферу Святого вечора сьме жытелям домова припомянули співом рождественных колядок. А многым з них ся у голові промітав фільм споминаня щасливого стародавнього Рожества Христового в сполочности своїх родин. При стрітнуті з жытелями домова сьме ся пресвідчили, же в домові ся о них добрі старають. Але є самозрејме, же притомность найближших і тепло дому не може ся ничім вынаградити. Силны емоції были явны в подобі слыз на тварі людей.

Обидві кінцьорічны акції были реалізованы з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР. А при тій нагоді хочеме выловити подякованя за проєкты РОЦ председкыні Русиньской оброды на Словеньску Анні Кузмяковій.

Анна Ковачова, Снина

Ples Rusínov v Bratislave

За účasti László Nagya a Jaroslava Ivanča, poslancov NR SR, Martina Fedora, štátneho tajomníka MO SR a zástupcov Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku sa v City Hotel Bratislava uskutočnil 4. Rusínsky novoročný reprezentačný ples v Bratislave. Ples je tradične vyvrcholením celoročného snaženia Združenia inteligencie Rusínov Slovenska o zachovanie národnej identity rusínskej menšiny.

O skvelú náladu 300 hostí sa „do rána bieleho“ starala hudobná skupina JUNO z Čirča. V kultúrnom programe vystúpil tanečný súbor TC ELEGANZA, brušná tanečníca INGY v hudobnom sprievode skupiny MANGO MO-LAS a Marianna Železná z Chmeľovej. Veľký potlesk sa ušiel tanečníkovi Daliborovi Gajdošovi alias Michaelovi Jacksonovi, pod vedením Boženy Záhorcovej rod. Volochovej, ktorá sa venuje sluchovo postihnutej mládeži. Atmosféru plesu snímал štáb z TV Markíza.

Medzi hosťami plesu sme zaregistrovali aj zástupcov Rusnakov z Chorvátska, Srbska a Rakúska. „Sme uchvátení atmosférou plesu, prekvapila nás najmä vysoká účasť mladých. Takúto uvoľnenú, spontánnu zábavu už doma nepoznáme“ povedala Olena Papuga, novinárka Ruského slova z Nového Sadu. „Určite o svojich zážitkoch budem informovať aj čitateľov nášho týždenníka“, dodala.

Uvítanie hostí bolo tradičné – chlieb, soľ a rusínska borovička, sponzorský dar od firmy VANAPO, s.r.o., Svidník, jediného výrobcu tohto lahodného nápoja na svete.

Hlavným sponzorom plesu bol Ing. Michal Micenko (MEGA&LOMAN, s.r.o.).

Dovidenia na jubilejnom plese, priatelia!

Іщі жыєме Рождеством...

... З радостюв думаєме на святу і тиху ніч... На Рождество Ісуса хріста. Першый раз на світі святити Рождество пастырі. Не были то даякы хрістіянскы мудерці, церковны проповідателі, отці духовны, але обычайны і скромны пастырі. Їх мена не найдеме ани в календарю, но стачіть, же о них говорить святе письмо, котре на тих людях збачіло величність Хрістового чоловічєства.

„Нашли Марію, Йосифа і дітатко.“ Л.К 2,16. Тото речіння з євангелія не є написане як іділа і не мать за ціль цалком представити рождественну атмосферу і єй чудеса. Хто хоче найти Господа Бога, мусить быти приготованый прияти го в такий подобі, як ся нам в животі обявить. Ці ся нам то любить або ні.

Ісус Хрістос міг прити на світ в подобі вітязного войводи і великого мыслителя. Но він собі выбрав подобу безмочной малой дітини. Чом?

Святы Ян пише, же причінов вшыткого зла на світі суть три гріхы: пыха в животі, што хотять очі і тіло (Й н 2,16-17). Тоты три гріхы Ісус за людство терпить уж в яслях і выкоренює з нашых серць свойов худобов. Чоловік, котрый впаде до той атмосфери і охабить ся тым унести, є способный показати щастя своїх близких, затаїти честь і характер, віру а наконец ся не заставить ани перед Богом. Наполеон, котрый добив цілу Европу, завидів папови римскому: „Што мі з того, же паную над людським тілом а папа над душами“?

Чоловік, порох і земля ся выставує пахов а Бог собі выберать стайну і яслі. Так Господь Бог лічіть нашу пыху і гріхы. Яслі суть студенев водов на нашы тужбы, желаня по прегнанім способі живота, з котрого ся родить тільки зла і гніву меджі людьми і народами. Рождество Хрістове – накрасше свято на землі є тот Святы день. Было то приправ, накупів і дарунків! Радостні ся зыйде родина коло святочні накрытого стола і коло яличкы. Ведно пришли до Божого храму... То суть найсвятотнішы народенины на цілій землі. Кедь мы маме народенины, знать о тім лем родина, приятелі. Ноє недавно мав народенины Сын Божый – Ісус Хрістос а знать о тім цілый світ і ославує їх ціла земля. „ Слава Богу на высостях“.....Маме што святити, ведь він мав чом прити на тот світ направити чоловіка. Чоловік мать душу і тіло. Душа мать панувати над тілом цілого чоловіка, воздвижати к Богу. Ісус пришов зато, абы нас вылічів і повышыв на Божы діти. Г н–1, 27. Мусиме сповнити ходем дві условия, якыма бы нас мав Ісус вылічити. Зыйти ся з ним і прияти його лік то є найпотребніше.

О. Мір. Мірослав Піндрох, Снина

ГУМЕНЬСКЕ ТРІЙО ЮБІЛУЄ

Перед тым, покыль ся читатель тых шориків дознає дашто вещей о найуспішнішій співацькій трію на Земпліні, требало бы ся вернути о 50 років назад, коли при співаню народной пісні на горнім Земпліні ся обявив музичный талант в особі десятирічного Івана Мигаліча, родака із Меджілаборець.

У 1954 р. з ініціативи Окресной воєнської справи у Меджілабірцях, але і потреби звышования культурного рівня жителів той области, був założений ансамбель пісень і танців ВЕРХОВИНА, у котрім уж як акордеоніста – гармонікарь выступляв і Іван Мигаліч.

Споза гармоніки го іші барз видно не было, але у його ручках она уж тоды звучала надійні.

За даякий час ся Іван став шефом оркестру а пізніше го зволили і за умельцького шефа цілого ансамблю. Своім перфектним граньом на гармоніці допrowджав співаків – солистів, а його граня было фурт заруков успіху на вшеляких фестивалях, конкурзах і многых іншых акціях. Так наприклад на крайськым конкурзі у Кошыцях співаці Йосиф Мигаліч (Іванів меновець) і Михал Галишин выграли перше місце, котре обгаїли і на цілословенськым конкурзі в Нітрі і достали позвання на централне коло до Карловых Варів. Майстровске овладнута гармоніки Іваном Мигалічом високо оцінювала каждая порота, бо у його граню виділа сполягнута співаків, же каждый выступ за його допrowду буде успішний. Як молодой учитель на Основній умельцькій школі ці уж у Гуменім або у Меджілабірцях Іван і надале зостав вірний грі на гармоніці. А тото му зостало аж до днешніх днів. І кедь споминаний ансамбель Верховина перестав екзистовати, Іван Мигаліч із народнов співанков ся не перестав камаратити. У 1971 р. ся догварив із Миколаєм Горняком, же вытворять співацьке дуо. Фолклорны фестивалы, але і різны свята або выступліня потвердили, же Іван Мигаліч уж із Миколаєм Горняком у своїх успіхах продовжіє і надале але уж як СПІВАЦЬКЕ ДУО.

Фолклорны фестивалы але і різны свята або выступліня потвердили, же Іван Мигаліч, але

уж із Миколаєм Горняком у своїх успіхах продовжує. Окрем многых оцінінь прибыли ку ним і узнання од міністра культуры але і од председа влады. Їх програм був все интересный уж і зато, же був зложеный зо співанок многых славянських народів. По девятьох роках обявило ся штось нове а то в тім, же ку двом

▲ Знаєме гуменське трійо – Іван Мигаліч, Михал Сійка, Осиф Овшяник

солистам ся придав третій – Миколай Петрашовський. І так выникло з дуа славне ГУМЕНЬСКЕ ТРІЙО.

А ту і многы музыкологове спозоровали, же тройголосовый спів у нашім реґіоні ожив а же люде їх співанкы і інтерпретацію прияли з великов радостюв і узнаньом, а то нелем у нас дома, але і далеко за нашыми границями. Першыма лауреатами у категорії тройспіву на Маковицькій струні у Бардйові было праві гуменське трійо (а то на єй 17. річнику в 1989 р.).

Гуменському трію тляпали люди нелем у Свиднику, Выходній, Меджілабірцях, Гуменім або у Кошыцях, але і у Голандську, Даньску, Англицьку, Польську, Мадярсььку, бывшій Югославії і на Україні.

Быв єм і я раз свідком єдного „недорозуміння“, а то при їх выступліню на Закарпаті: Люде собі думали, же тото наше трійо пришло наісто здаоткы із Києва або може аж з Москвы, же то суть наісто даякы „народны артис-ты“. Але преквапіня пришло аж потім, кедь сьме їм повіли же то суть їх „родаці“, але із сусіднього тоды іші Чеськословенська.

По часі трійо выдавать свій

першый альбом русинських співанок попереткаваний фіґлярськым словом Миколая Горняка під назвом „Забавляйме ся людкове“.

У 1991 р. Миколая Горняка у трію награджіє Михал Сійка. Але співать ся дале, награвать ся у розгласі і в телевізії.

О пять років пізніше знова доходить до зміны: на місце Миколая Петрашовського приходить Осиф Овшяник. У тім зложіню трі-

йо учінкє дотеперь а то як дома, так за границями.

Выдавають дальшый альбом співанок із Земпліна і Шаріша.

Пришов рік 2000 – юбілейный – 20 років концертной діяльности. Великий святочный концерт із гостями – ґратулантантами, котрый накручала гуменська телевізія, телевізія Глобал і Словенський розглас – кошыцьке штудію. Концерт мав великий успіх, зато ся мусив іші раз повторити. А театрална сала Дому культуры у Гуменім была знова переповнена.

Може даколи дахто із вдячных „фанушків“, Гуменського співацького трія дасть пропозицію на його переменованя на ЧАРОВНЕ ТРІЙО, бо в їх репертуарі каждая пісня мать свою чаровность, котров погласкать каждую людську душу.

Грати і співати 25 років є дость довгий час, але што є добре і красне, то ся не дасть міряти на рокры.

У своїй успішній роботі трійо продовжує а мы їм жычме, най ся їм дарить, бо із співанков – главні із нашов русиньсков, ся жыє краше і радісніше нелем їм, але і нам.

Бартоломій Сотак
або Берті із-керті.

В останньому числі Інфо Русина єм прочитав статтю Яна Калиняка. Не знам, што вело автора ку єй написаню, але думам, же його погляд лем з части нас інформує о проблемах, но не видить многы конкретны факты, котры Русинська оброда на Словеньску (дале РОС) за 15 років досягла. Припомяну му, же не легко ся родили вислідкы, котры сьме дотеперь досягли. Уведу ходем пару фактів – было на Словеньску узане право Русинам, же ся могли в 1991 і в 2001 р. слободні голосити ку своїй русинській народности а тым сьме досягли выголошіня, же Русины на Словеньску творять самостатну народностну меншыну. Мають свого представителя – члена Рады Влади СР про народностны меншыны, в котрій суть уплатньованы нашы пожадавки. Приспіли сьме к тому, же Владов СР і НР СР бив схвалений документ Рады Европы - Рамцовый договор на захрану

Утік з боя

народностных меншын. Досягли сьме, же робота Русиньской оброды є фінансована зо штатного розпochу. В Театрі А. Духновіча звучить зо сцены русинський язык, выходжають русиньскы книжки, учебники, новинкы. В 1995 р. бив кодифікований русинський язык, што є про русиньску культуру іс-

торичный акт. Кодифікація ся робила в часі, коли Русиньска оброда не мала ниякы грошы. Зачав ся учіти на основных школах русинський язык – в окресі Меджілабірці, Свидник, Стрпков, Снина... Русинський язык бив акредітований на Пряшівській універзіті а так од школьного року 2006/2007 ся отворять можность штудовати го на высokій школі, Словеньський розглас запровадив русиньске висыланя, што є великий успіх в роботі Русиньской оброды, бо у ним ся пропагує наше діятельство. Уж лем тых пару фактів є великим приносом про вшыткых Русинів. Не споминам стовкы культурных акцій РОС. Што може быти краше, як видіти малы діточкы декламовати прозу, поезію ці власну творчость в русиньскім языку?... Никому ся ани не снило о такім дачім в 1989 р., же такой акції ся участнить вецей як 150 дітей. Або слухати і видіти малых і дорослых, як красні по русиньскы співають на окреснім і централнім конкурзі Співы мого роду. Таке дашто не може ся не дотулити серця каждого Русина. А так бы єм міг спомянути многы далшы активіты РОС, бо то, што видять нашы люде по містах і селах нашого реґіону не мож не видіти. Тото вшытко є сильний фундамент, над котрым мож дале будовати і шырити русиньску культуру.

Председкыня РОС кедь хоче одступити з функції, робить то добровольні а ніхто од ньой не хоче тот почін. Наша робота є тяжка, робиме тоту роботу з власного пересвідчіня не позераючи на час, грошы ці якесь оцініня. Але то не значить, жебы сьме з боя утікали. Ты Янку, тыж єсь ся вздав функції члена ВВ РОС а ніхто ті в тім не бранив. Было то твоє рішіня. З боя єсь утік а теперь глядаш а выдумуєш непотребне. Я прияв твою статью з великов неспокойностьов. Шкода, але кедь функціонер РОС не знать свій програм, потім і його выгоды суть вшелиякы. На roky 2002 – 2005 сьме прияли Програмовы цілі РОС, а тоты ся дотыкають культуры, школства, пресы а сполупраці з медіями, соціалны проблемы Русинів, економіка, церковны обряды, одношіня ку політичным странам, організачны вопросы і т. д.. Ведно было приятых 42 головных задач, окрем того маме проголошіня сейму РОС з 2004 р. і новы Становы РОС, за котры єсь двигнув руку і ты пан Калиняк.

РОС не мать плачєных функціонерів, робітників, редакторів, не мать свою будову, не мать авто, фінанції на телефон, поштовне, а по окресах не є нияке матеріалне выбавіня. Але ани то то нас за 15 років єствованя РОС не одтягло од работы, главні тых запалєных людей, котры робиме на полю русинства. Стимуляція нашой работы є в тім, же люде русиньского походжіня давають наяво великий інтерес о русиньску культуру, о нашы акції, просто о вшытко, што ся діє на русиньскім полю – то є нашов найвєкшов одмінєв за роботу.

Важєный пан Калиняк, я мам радость нєлєм з досягнутых выслідків, але радость, же в 2001 р. ся ку русинській народности приголосило 24.201 людей, же к материньскому русиньскому языку ся приголосило 54.907 людей, же маме 92 сєл, в котрых ся приголосило к русиньской народности вецей як 20 перцент. Кому треба прєсвідчівшы факты?

Наконец моім желаньом є, абы далшы проблемы ся рішыли на ВВ РОС або КВ РОС ці може на сеймі РОС.

І. Бандуріч, член ВВ РОС

PRE A PROTI

(reakcia na článok v Info Rusín 11/12 2005 pod názvom Program i líder)

За мыšlienky а pocity vytvorené v nás niesme zodpovední, ale záleží na tom ako s nimi nakladáme. Preto dovoľte aj mne, ako nezávislému človeku zareagovať na výše uvedený článok, ktorý nebudem citovať, pretože tí, ktorí si ho prečítali, určite vedia aký zámer sleduje. A tí, ktorí ho nečítali, môžu aspoň touto formou objektívne nezrieť do jadra problému Rusínskej obrody na Slovensku (ďalej ROS).

Je nevyhnutné poznať účel ktorým sa zaoberáme, ako aj prostriedky k jeho naplneniu. Spomínaný príspevok uverejnený v Info Rusíne, považujem skôr za otázku (sugestívnu), ktorá svojou formuláciou napovedá, vedie sugestívne k určitej odpovedi (čo konkrétne by mal líder ROS všetko robiť). No tým súčasne skresľuje výsledok v očiach iných ľudí.

Neberiem nikomu ilúzie, ba naopak niektoré myšlienky vo zverejnenom článku pána J. Kaliňáka sú výborné, ba priam veľavravné. Náznaky sú jasné а koncentrované. Ale položme si sami pre seba otázku: Je možné aby jeden človek ako fyzická osoba takýto program zvládol? Teoretický je to možné, ale čo realita života? Myslím, že iba Boh je trojjediný, preto nieje možné aby takýto program bol zvládnutelný pre jedného človeka. Je síce v článku uvedené, že je potrebné aby ROS mala svoje personálne sily, ale bohužiaľ takými kompetenciami, aké sú publikované, nie je možné podľa stanov poveriť pod vedenie lídra ROS. Tým chcem povedať, že tak ako prezident republiky, predseda vlády, alebo akýkoľvek veľký subjekt má svojich hovorcov, poradcov а členov, tak aj ROS má svoj výkonný výbor, ktorý by sa mal bezprostredne zaoberať týmito otázkami, pomáhať lídrovi ROS, ako aj spolu sa podieľať на presadzovaní sa ROS doma vo svete. Dohliadať на ochranu ľudských práv ako subjekt vedenia všetkých Rusínov žijúcich на Slovensku. А je tomu tak? Môže súčasný ale aj budúci líder takýto program zvládnuť bez opory а podpory iných?

Rusíni prešli ENVIROMENTALIZMOM, keď pod vplyvom skúmania vnútorného, kultúrneho а sociálneho prostredia а života v ňom, sa javia ako silná etnická menšina žijúca на Slovensku і в zahraničí. А pre nich súčasný líder (ale aj tí pred ním robili а robia maximum podľa svojich možností), no je nevyhnutné, aby v tomto trende členovia Výkonného výboru medzi sebou konzultovali, spolupracovali а boli kolegiálni. Spolupráca medzi lídrom а výkonným výborom by mala byť systematická, autentická а dôsledná. Preto ľudia, čo ju takto nevykonávajú by mali odložiť „svoje masky“ а priznať svoju nečinnosť, chyby а nie iba podráždať nohy súčasnému lídrovi ROS. Stará mniška múdrosť hovorí: Strom pevne zakoreňuje в okamžiku, keď с ním kyve vietor sem а tam. Týmto chcem povedať, že на súčasnom lídrovi ROS sa mi páči а zároveň prekáža jedná vec а to, že je príliš skromný človek. Je to síce samozrejme sympatické ale niekedy to rozčuľuje а škodí... Pretože žiť в takomto „tranze“, nestáť sa, nepoukazovať на iných а viesť takúto veľkú organizáciu в jednej osobe во všetkých funkciách je pre nás mnohých nepredstaviteľné.

Je teda veľa nezodpovedaných „pre а proti“, tak ako aj zla, bez ktorého by sme nepoznali dobro. Ale mali by sme vedieť, že skutky а факты majú väčšiu hodnotu ako celé naše polemizovanie. Uvažovať в dnešnej dobe komerčne, nie je neprírodné, je to vec osobnej slobody. Preto aj môj osobný postoj к tejto problematike je moje cítenie, ktoré sa stotožňuje со záverečnými slovami pána J. Kaliňáka: nie sme proti nikomu, sme за všetkých!

S priáním nech je budúcnosť Rusínov harmonická, kolegiálna а radostná в srdci každého človeka, во vzťahu к druhým, в rodinách ale aj в celej tejto silnej národnostnej menšine žijúcej на Slovensku і во svete.

S. L.

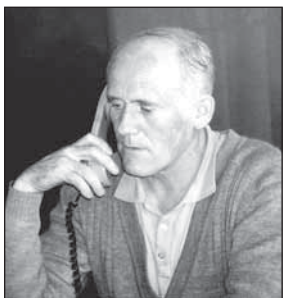

Камюньскый 690-ый юбілей

В жытці чововіка, організації ці села суть веселы, но і смутны дата, події. Радше собі припоминаме тото ліпше, што ся стало, главні тогды, кедь ся то дотыкає многых людей. Такий радостный юбілей ославила Камюнка, кедь 5. новембра 2005 р. многыма акціями завершила славы 690-ого юбілея першого історічского документу о селі.

Програм ся зачав святов старославянсков літургійов в храмі св. Петра і Павла, потім ся одправила паніхіда при памятнику погыбшых. Дальшый програм ся одбывав в культурным домі, де староста села Інж. Миколай Мытник сердечно привитав гостів з окресу і сусідніх сел, отця духовного, представителів розгласу із Кошыць, гостів із Пряшова, родаків, котры ся зышли з цілой републіки і притомных Камюнчанів. У своїм выступі припоманув найважнішы моменты з богатой історії родного села – як ся мінила назва села од Євы, Петры Віллы аж по сучасну, прочітав мена найстаршых жытелів, котрыма подля історічскых матеріалів были Юрашко, Зима, Мартяк, Жуковіч, Роман, Дуранко. Главным жрідлом обжывы было рольництво і пастырство, но доповньовали їх ремесла а меджі нима і дротарство. З історіюв села є звязана і церьков. Найстарша была деревяна а в 1790 р. выбудовали теперішню і є присвячена св. Петрови і Павлови. Першым паном превелебным был Нагель, потім отець Дудинський, Бескид, Коман, Невіцький, Бабяк, Глаголіч, Белейканіч, Біланчік, Тімковіч а тепер є отець Штефан Палочко. Уж в 1876 р. ся в кроніці споминать заложіня школы. Першым учітельом был Дренчак, дальшым Каміньскый, Дубай, Кронка, Кізак, Ладжінський, Дюріца, Ставішак, Шафранко, Масица, Пивоварник, Лихварь, Дудинський, Дюдяк, Роман, Трошак, Срока, Біттнер. По другій світовій войні директорами были М. Луцо, І. Мачік, Шт. Біттнер, Елемір Мильий, Юрій Ванчік, Анна Ванчікова а тепер Ольга Грєгова. Село постигли і великы трагедії, пожары, заплавы. Чісло жытелів ся барз знижыло в 1831 р. 1880 р. наслідком мору і епідемії холеры.

О робітності а таланті людей свідчить і то, же поставили цегельню, три млины, пилу, фолуш, два цінтері, церьков на цінтері, пять каплічок в хотарю. Од 1412 до 1772 р. і наше село патрило під польску коруну. Од 1.1.1895 ся уваджать, же жытот і проблемы Камюнки рішать сельске заступительство на чєлі зо старостом. В 1923 р. старостом был Петро Єдинак, пізніше Ян Сивулька, Юрій Сивулька, Ю. Лихварь, в роках другой світовій войны комісарь Шт. Пачолт, по ним Антон Шквара а од 1945 р. Шт. Біттнер, Михал Горбаль, Миколай Гульвей, Осиф Марковіч, Осиф Ксеняк,

▲ Микола Митник, староста Камюнки

Шт. Гацак, Михал Солвестер, Осиф Сивулька, Юрій Сивулька, Ольга Лазарчікова, Осиф Караш, Осиф Сивулька, Юрій Матоляк а в сучасности є то Інж. Миколай Мытник, який был штирираз за собов зволений до той зодповідной функції.

В 1950 р. было заложене ЄРД 1-ого тїпу. Председами дружства были Ян Зима, Осиф Ксеняк, Юрій Гульвей, Юрій Фольварський, Юрій Сувулька, Богуміл Палеш, теперішнім председом є Інж. Ю. Шмігель.

Біда нашых людей выганяла з дому глядати роботу в далекім світі. Не были то лем дротаре. Перед 200 роками ся із села выстаговало много родин до Румуньска, до области Скеюш. Интересно, же по другій світовій войні ся многы їх потомкы переселили до ЧСР, днесь многы з них жыють в Хомутові. Но ани предовгый час не доказав переторгнуты їх контакты з роднов Камюнков. Их співацький колектів Скеюшан часто приходить на камюньскый фестивал. Так было і в 2005 р. В 20-ых роках нашого стороча вельо Камюнчанів одышло до США і Канады. І в сучасности за роботов до США одышло 112 жытелів і 5 цілых родин. В 1947 р. оптовало од нас до СССР 9 родин.

О Камюнці, єй культурі, обычаях писав Іван Ладжінський в книжці Карпатороссы в Европі і в Америці – приклад Камюнка (выдана в США.1940). Село выдало книжку Камюнка (1982), директор школы і закладатель Барвінку Шт. Біттнер зберав співанкы і звыкы, Анна Сташаква пише стишкы і частушкы і о Барвінку, писатель і діпломат Др. Константін, П. Мачік, Миколай Ксеняк написав Приповідку о дротарикови, выдал книжку О Камюньскых майстрах, о жытоті дротарів – Біда Русинів з дому выганяла, за яку му была уділена меджінародна премія А. Духновіча за русиньску літературу (2003 р.)

По другій світовій войні село зажыло великий розвой. Был выбудованый Дом культуры, будова основной і матерьской школы, будовы польногосподарьского дружства, амфітеатер, выасфалтованы улїці, была поставена пожарна збройніца, фара, фарьскый уряд, зреалізовала ся плїнофікація і каналізація...

О жытоті в селі є писана кроніка О. Невіцькым, Шт. Біттнером, Е. Мильым а в сучасности єй веде Юрій Ванчік. Окрем сельской кронікы, жытот села є евідованый і у фарьскій, школьскій і в

дружественній кроніці.

В сучасности в селі жыє 1407 жытелів, з того 6,5% Ромів. Камюнка мать 386 обываных домів. Староста в своїм выступі подяковав вышиткым, котры ся подїляли на розвою села. Не забыв споманути поміч і заслугы школы, діреції, учітельок і учітелів при приправах і выступлениях колектівів Барвінаку, Радости і Барвіночка,

котры уж веце як 40 років достойно репрезентують наше село, його культуру, крої, звыкы і материньскый язык. Свій приговор закінчів словами: „Заховайме собі нашу родну Камюнку з єй красами, роднов культуров, звыкамы і обычаямы, з єй певнов грекокатолицьков віров, управеныма домами, загородками, чістов водов і єй честныма і робітныма людьмы.”

Потім ся уж зачала одбывати чудесна мозаїка програму. На сцену вышли співачкы і співачы, танечницы Барвінка, Радости і Барвіночка. На їх выступления людє найвеце тішыли. Притомным заїмпоновали таньці і співы діточок матерьской школы. Молодеж указала нелем свою красу, свій талант, но і запал, з якімм свої выступления реалізовали. Были то нелем традичны выступления. Они презентовали і новы співанкы, дотеперь нечуты мелодії, обогатили програм новыма таньцями і сценками. Видительне оживіння і омоложіння настало, як шефом Барвінка ся став

▲ Янко Срока, активный культурный деятель і бывшый шеф Барвінку

подяковати і за то, же програм черьпають з народного жрідла так доконало, же кедь го видиш ці чуєш, та гнедь спознаш, же є наш, бо є з нашых полян, вечурок, весіля, з нашых колядок, приповідок, бо суть то нашы крої, танці...Програм был жанрово богатый, динамічний. Приспів к тому і музичный

допровод і модерования родным материньскым словом Миколая Коневала і Мартіна Караша. В юбілейнім програмі ся представив і танечно – співацький колектів Магура з Кежмарку своїма інтересныма співами, темпераментныма таньцями і забавно-гуморным фіглярьскым словом.

Комісія ослав 690-ого юбілея не забыла оцінити роботу тых, котры ся найвеце заслужили о розвой села, його выствбу, школство, культуру, спорт і успішну репрезентацію. Оцініня з рук старосы перевзяли бывшы старостове, председове організацій, функціонарі дружства, учітелькы, діректоры школы, одбоярі, довгорічны членове Барвінка, посланці...Оцініня были даны і тым, котры родному селу помогли і кедь жыють далеко од нього. (Но ниhto з комісії ослав, ани посланців ОУ ани єдным добрым словом ся не подяковав довгорічному старостови за його успішну роботу. Або то запричинив вічний згон?).

▲ Погляд на Камюнку, фото В. Лихвар.

талантованый і амбіціозный Мартін Караш. Каждый выступ пересвідчав, же щастьом є мати талант, но указав, же з талантом треба робити, шліфовати го, же каждым выступом є много годин пробованя, одріканя. О тім бы знали много фактів повісти нелем выступаючі, але главно діректорка ОШ, єй заступкыня і многы далшы учітелькы, учітеле, ведучій Барвінка і Клубу молодых. Потвердили бы то і многы родичі школярів. Кедь публіка бурливо аплодовала выступленияючім, давала так наяво свою вдяку вышиткым, котры програм нелем сконціповали, не го і зреалізовали, дали му конкретну подобу, умелецьку форму. Їм, родичам дітей треба чістосердечно

На завершіня ослав модератор свята Миколай Коневал подяковав организаторам і выступаючім за умелецький програм, їх перфектны выкон і вызвав Камюнчанів, жебы были горды на своїх предків, їх діла і жебы ся гордо голосили ку своему материньскому русиньскому слову, своїй вірі. Підкреслив, же лем тогды село буде росквітати, кедь Камюнчане будуть єднотны, кедь сполочныма силами будуть розвивати дотеперішні успіхы.

Прекрасный юбілейный програм притомны закінчили камюньсков гімнов Дай же, Боже, добрый час.

Миколай Ксеняк

Карпатія жые дале

Фотболове друство школярів ШК Карпатія в Пряшові, котре по 30 роках надвизало на ход Карпатії в юніорських змаганнях (1969–1972) осени м. р. одограло першу половину річника змагань 2005/2006. Є то уж пята сезона в Змаганнях школярів Областного фотболового союзу, кедь першу грали іщі за молодших школярів. II. А класу старших школярів уж хлопці з Карпатії перед двома роками виграли, але про недостаток фінанцій ся зрєкли далшого поступу.

Окрем Федора Віца, бывшего фотбалісты Карпатії, котрый тот шпортовый клуб обновив, ся о тренінгы і цілый ход клубу старать Петро Крайняк, мол., штудент Богословской факулты Пряшівской універзیتی, котрый активні помагать вшыткым русиньскым організаціям, ці Сполку русиньской молодежи, Русиньскій оброді, Інфо Русини, Руському клубу і т. д. Робить тоту роботу з власного інтересу без нароку на фінанції а мы сьме му за то барз повдячны. Дав бы Господь Бог, жебы сьме таких шыковных молодых Русинів мали веце. За добровольну роботу П. Крайнякови подяковав і Містьскій уряд в Пряшові. Зробив то краснов формов і способом, же му передав писомне подякованя, котре друкуємо.

—К—

▲ Шпортовый клуб Карпатія із своїма тренерами П. Крайняком (перший зліва) і Ф. Віцом (другый справа)

▲ Петро Крайняк, мол. (другый справа) на єдній з пропагандных акцій редакції Інфо Русин

Безконечна реконструкція або дештрукція в Руськім домі?

Од часу коли, Руський дом в Пряшові ся знова став маєтком Руського клубу, што значить і маєтком русиньскых організацій на чєлі з Русиньсков обродов в Пряшові, протєкло скоро 5 років. Перший термін офіційного тержественного открытя спомянутого культурно-просвітительного центра Русинів на засіданю вибору РК був установленый на день 10-ого сєптембра 2002 р.

До того часу было треба выміняти гумовы потягы на 4 сходинок, оправити або выміняти 2-3 акумулачны пєцы, вымалювати канцеларні і очістити вступны просторы.

▲ Погляд на учасників стрічі членів Руського клубу

Но не стало ся так! Намісто того, жебы на першій місці была дана до порядку сполочєньска містность а потім остатні канцеларії, стало ся вшытко наопак. Найперше канцеларьскы містности і сала ся стали складом вшєліякого гарабурдя аж по цалу повалу. Меґаломаньскый напад Штефана Секерака коло такзваної реконструкції ці скорше дештрукції не мали кінця края. Задумало ся му выміняти желізны зарубні на дверях за деревяны, завести плінофікацію і „плаваючу підлогу“ на цілїм першій штоку і тото очівидно нашло порозуміння у остатніх членів його вибору, лєм жебы ся якнайдовше одтягнув термін офіційного отворіння Руського дому.

При погляді на теперішній інтер'єр дому, на верхнім штоку ся розум позаставить над выбракованыма дверями, розбитым скляняным стропом з окрасныма орнаментами в бывшій засідачцї з буфетом, в котрій був зліквідований деревяный пулт і поставлене до вышкы желізне лішіня. Вшытко вызєрать під образ божый як по землетрасіню. Окрем іншого, маме іннформацію, же ся планує во вымалюваній салі робити стерка і ліквідація настінных полицок, котры служили про выставкы образів і іншых активіт. Кедь ся і там буде інштальувати деревяна підлога, каждый участник даякой акції, мав бы зо собов носити домашні папучі! А то уж не говорю о тім, де ся поділи желізны зарубні з двох входів і ціла многотонна конштрукція з книжницї. Уж до тєраз тяжкы тысячі корун одплавали на даремны цілі намісто того, жебы закупили даякы книжки, озвучіння або аудіо і відеотехніка.

Доколи будеме терпіти таку алармуючу сїтуацію в Руськїм домі в Пряшові?

Інж. Димитрій Кришко, Пряшів

Позн. ред.: Хто мать іншый погляд на РД, просимє написати до редакції.

В последнем номере газеты «Info-Русин» (№ 11-12 за 2005 г.) было опубликовано интервью с моим соотечественником и хорошим знакомым Борисом Погодиным, который

поделился собственным восприятием русинов Пряшевщины и их культуры. Пользуясь случаем, я как москвич, проживший несколько лет в Словакии, также хотел бы немного поразмышлять о природе русинско-русских взаимоотношений. Учитывая субъективность темы, не удивительно, что мой взгляд на данный вопрос, видимо, будет в чем-то отличаться от мнения уважаемого мной Бориса. Хотя во многом мы, наверное, единодушны.

Начну с того, что сами по себе этнонимы *русины* и *русские* уже предопределяют родственную связь между нашими народами. Я не хочу сейчас чересчур погружаться в глубины истории, сосредоточившись на сегодняшнем дне. Отмечу лишь, что оба эти этнонима закрепились за их современными носителями сравнительно недавно. Ведь не секрет, что в средневековые русинами себя нередко называли также предки нынешних русских, украинцев и белорусов, а слово *русские*, особенно в будительскую эпоху, относилось и к предкам карпато-русинов. По сути четкое разграничение этих этнонимов произошло лишь в течение XX века, когда название *русские* окончательно закрепилось исключительно за великороссами, а русинами остались лишь жители Угорской Руси и галицкие лемки. Причина такой этнонимической близости и даже запутанности заключается в том, что и русины, и русские, а также украинцы и белорусы – это все восточные славяне, в той или иной степени берущие свое начало в средневековой Киевской Руси.

Так как же сегодня воспринимают друг друга жители двух крайних полюсов восточного славянства – русины Пряшевщины и русские из России? Вопрос мне этот представляется сложным и далеко не однозначным. Согласитесь, многое зависит от конкретной ситуации. На основании собственных наблюдений, мне кажется, что когда обычный русский человек, впервые посещающий Словакию, попадает сразу в ее северо-восточную часть, он совершенно не признает русинов своими близкими этническими родственниками. В личном восприятии этого русского они просто словаки. Это и не удивительно, поскольку русинская культура испытала на себе сильнейшее влияние соседних восточнославянских этносов. Однако, если этот русский будет внимательно знакомиться с бытом и языком жителей

РУСИНЫ ПРЯШЕВЩИНЫ РУССКИМИ ГЛАЗАМИ И НАОБОРОТ...

Словакии, начиная с ее самых западных районов, то столкнувшись с русинами, он действительно почувствует их близкими людьми. Аргументами в пользу этого будут и религия (как православие, так и близкий в обрядовом отношении греко-католицизм), и язык, несомненно более понятный русскому уху, чем словацкий. К слову, помню, как члены одного музыкального коллектива из подмосковного города Черноголовка в один голос утверждали, что «словацкая» речь в Свиднике была им более понятна чем действительно словацкая речь в Пряшеве. В этом не было ничего удивительного. Важную роль также играет сакральная архитектура, в частности, русинские деревянные церквушки, многим напоминающие деревянное зодчество Русского Севера. Об этом, кстати, свидетельствует в своем интервью и Борис Погодин. А еще русский глаз, конечно же, порадует кириллическим надписям при въездах и выездах из русинских сел (только, к сожалению, такие надписи находятся далеко не везде, где они бы могли быть).

Однако, при всей описанной схожести, современные русины и русские – близкородственные, но однозначно разные народы. То, что их объединяет, относится к общему древнерусскому наследию, образующему значительный пласт в культуре как русинов, так и русских. Вместе с этим, нельзя игнорировать и многочисленные иные культурные пласты. Так русские, всегда являвшиеся главным населением России, колонизировали огромные пространства Евразии, вступая во взаимодействие с присоединенными неславянскими народами. С другой стороны, русская интеллигенция ориентировалась на Западную Европу, что хорошо заметно на примере русской классической литературы. Русины же, судьба которых была связана преимущественно с Венгерским королевством, по сути были бесправным меньшинством. Сами по себе географические условия исторической Венгрии способствовали большему взаимодействию русинов с другими этническими группами королевства, нежели со своими восточнославянскими сородичами за Карпатами (хотя эти контакты тоже никогда не прекращались). Данные обстоятельства явились причиной кардинальных различий между русинами и русскими, причем не только в культуре, но и в особенностях менталитета.

Положа руку на сердце, нужно признать, что современный русин из Восточной Словакии намного проще найдет взаим-

ное психологическое понимание со сло-
ваком, нежели с теоретически родствен-
ной, но явно для него загадочной русской
или украинской душой. К слову, наверное,
именно поэтому так неестественно для
своих сельских земляков выглядят те ру-
сины, которые во всем стремятся подра-
жать украинцам. А ведь еще до середины
XX столетия русинские интеллигалы по-
добным образом старались максимально
приблизиться к великорусской культуре,
которую они рассматривали как своео-
бразный эталон некоей единой русскости
(восточнославянскости). Эти попытки,
удаленные от родной карпаторусскости
(прототипа русинскости), также очень ча-
сто выглядели искусственно. Замечу, что
искусственность заключалась не в самой
«общерусской» идее, которая во многом
была весьма логична, а именно в ее прак-
тических уродливых формах, основан-
ных на привитии русинам великорусского
менталитета. С другой стороны, конечно
же, именно русины – традиционные про-
водники русской культуры в Словакии,
которая им понятна безусловно намного
лучше, чем словакам. Подтверждением
этому является огромный процент руси-
нов среди преподавателей-русистов.

Хочу упомянуть еще одну, скорее пе-
чальную для меня, деталь. Говоря о ру-
синско-русском родстве, молодые руси-
ны, подобно словакам, воспринимают ее
исключительно как принадлежность к эта-
кому абстрактному славянству. К сожа-
лению, на практике чаще всего отсутствует
ощущение того, что русские, украинцы, бе-
лорусы и русины представляют в рамках
славянства ярко очерченную самобытную
группу – восточных славян. Таким обра-
зом, восточнославянский уровень в этни-
ческом самосознании русинов, который
бы являлся промежуточным между русин-
ским и общеславянским, в настоящее вре-
мя, кажется, не существует. Забыто, что
слово *Русь* – собирательное имя и общее
наследие всех восточнославянских наро-
дов. Ведь описанное выше современное
восприятие – это крайность. Крайность,
чем-то подобная иным крайностям, напри-
мер, русинскому украинофильству, ставя-
щему абсолютный знак равенства между
русинами и украинцами.

И еще я бы хотел сказать пару слов о
собственном отношении к русинам. Ру-
синская проблематика занимает меня уже
больше десяти лет. Кратко свое восприя-
тие я могу выразить следующим образом:
культура русинов – это и что-то совершен-
но родное, но и одновременно что-то со-
всем не похожее на современную русскую
культуру. И именно в этом противоречии,
мне кажется, заключается необычайная
притягательность русинской темы для
нас русских.

Михаил ДРОНОВ,

Dejiny Podkarpatskej Rusi - územia ležiaceho v srdci Karpatského oblúka, ktoré bolo súčasťou Československa v prvej polovici 20. storočia, nepatria medzi všeobecne známe, azda s výnimkou jeho odstúpenia v prospech ZSSR, respektíve sovietskej Ukrajiny v prvých povojnových rokoch.

Problematika dejín Podkarpatská (z pohľadu Moskvy a Kyjeva - Zakarpatská) nie je na Slovensku dostatočne rozpracovaná, o nič menej popularizovaná. V období po druhej svetovej vojne sa v Československu účelovo ignorovali dejiny tohto najvýchodnejšieho územia bývalej republiky, ktoré patrilo k najchudobnejším oblastiam zaťaženým biedou, nedostatkom, ale aj negramotnosťou. Pritom Podkarpatská Rus mala veľký význam práve vo vnútropolitickom dianí. Už len tým, že formálne existovala ako autonómna súčasť republiky, nepriamo podporovala slovenské autonomistické hnutie, bola objektom záujmu maďarského, ale aj poľského iredentizmu atď. Málokterá oblasť Európy prešla v priebehu polstoročia (1918/1919 - 1946) takým zložitým a rozporuplným vývojom ako územie nazývané počas existencie prvej Československej republiky Podkarpatskou Rusou.

Už samotný fakt, že v priebehu 20. storočia územie patrilo do viacerých štátnych útvarov a malo v nich rozličné postavenie, spravidla nie vždy také, ako si želalo jeho obyvateľstvo, je sám o sebe veľavravný. Do roku 1918/1919 patrilo Uhorsku, v ktorom nemalo osobitné štátotvorné postavenie, skôr naopak, jeho rusínske obyvateľstvo bolo v bezprávnom postavení. Po vzniku Československa sa stalo oficiálne jeho súčasťou a to až do rozpadu republiky 14. marca 1939. Dva dni (14. - 15. marca 1939) existovalo ako samostatný suverénny štát, ktorý však zanikol v dôsledku okupácie horthyovským Maďarskom. Pod jeho kontrolou pretrvalo do jesene 1944 (oslobodenie sovietskou armádou). Potom prežilo obdobie od jesene 1944 do 29. júna 1945 (podpísanie československo - sovietskej dohody o odstúpení územia - pripojenia k ZSSR), respektíve do 6. januára 1946 (keď uvedená zmluva vošla do platnosti), počas ktorého de iure patrilo oslobodenému a obnovenému Československu a de facto Sovietskemu zväzu. Od 6. januára 1946 sa Podkarpatská Rus stala súčasťou sovietskej Ukrajiny a tým aj súčasťou ZSSR, v roku 1991 súčasťou samostatnej Ukrajiny.

S prechodmi podkarpatského územia z jedného štátneho útvaru do druhého súviseli aj zmeny jeho názvu: v Uhorsku - Uhorská Rus, v zlomových rokoch 1918/1919 Ruská Krajina, v Československu Podkarpatská Rus, počas krátkeho obdobia autonómie a samostatnosti vystupovalo ako Karpatská Ukrajina a ako súčasť ZSSR bolo Zakarpatskou Ukrajinou, respektíve sa nazývalo Zakarpatská oblasť Ukrajinskej SSR. Záujímavým momentom však bolo, že ani príslušnosť do toho - ktorého štátneho útvaru, ani rýchlo sa meniaci názov neprispeli k zlepšeniu ekonomického postavenia obyvateľstva, ktoré zhruba po 50. roky 20. storočia žilo na tomto území len vo veľmi skromných, ba až núdzových podmienkach, kde bieda i nedostatok a podvýživa boli pokladané

TERRA INCOGNITA

(recenzia knihy

prof. Ivana Popa Podkarpatská Rus)

Ešte aj v súčasnosti je ťažké presne určiť, akú významnú úlohu zohrala Moskva v prvej fáze odtrhnutia Podkarpatskej Rusi od Československa. Bola to iniciatíva miestnych komunistov, vysokých spravodajských dôstojníkov Červenej armády, akcia ukrajinskej vlády alebo dvojité hra Stalinovho kabinetu?

za normálny jav. Aj keď patrilo územie k ZSSR, životná úroveň obyvateľstva naďalej očividne zaostávala. To isté sa dá povedať aj o súčasnej situácii v oblasti, ktorá je súčasťou nezávislej Ukrajiny, deformovanej prežitkami socializmu. Komplikácie spôsobuje aj nedostatok pracovných príležitostí a s tým súvisiace javy hľadania zamestnania v iných oblastiach Ukrajiny alebo v zahraničí, rozmach čiernej ekonomiky a pod.

Všetky uvedené momenty, ale aj mnoho ďalších dejinných skutočností a epizód, nájdeme v knihe Podkarpatská Rus. Ivan Pop v nej nielen načrtol dejiny územia, a to od obdobia praveku až po súčasnosť, ale v zaujímavej forme dokázal podať aj všetky dôležité udalosti spojené s podkarpatským (zakarpatským) regiónom, ktoré navyše nútia čitateľa hlbšie sa zamyslieť nad problematikou jeho dejín. Dokonca aj samotný fakt, že dejiny tohto územia vyšli v edícii, ktorá podáva históriu štátov - stojí za povšimnutie.

Ivan Pop nielen opísal, ale vo viacerých momentoch aj poukázal na dôležité súvislosti jednotlivých rozhodujúcich udalostí vývoja územia, pričom všetky obdobia dejín rovnomerne rozložil v texte. Pomerne dobre autor spracoval obdobie éry socializmu a najnovšie udalosti spred niekoľkých rokov poznačené snahou o autonómiu územia v medziach nezávislej Ukrajiny, čo pre slovenského čitateľa (a to napriek tomu, že ide o susednú krajinu) bude pomerne novou a najmä zaujímavou informáciou.

Nemenej pozoruhodne autor hodnotí osud samotného rusinizmu. O obyvateľoch územia Podkarpatská sa inak ako o Rusinoch vo svojej knihe nezmieňuje. Teda úplne ignoruje názov Ukrajinci. Poukazuje aj na to, že vláda Ukrajinskej SSR rusinizmus neuznávala a problémy s identifikáciou rusínskeho obyvateľstva dokonca mala a aj má vláda súčasnej Ukrajiny. Vysvetlenie tejto situ-

ácie - problému s národnou identitou Rusínov - sa niekedy môže zdať zložitá, ale jeho korene sa dajú identifikovať jednoducho. Vo svojej dobe komunista Klement Gottwald vyslovoval výhrady voči tzv. rusinizmu ako výplodu maďarizácie. Pravdepodobne aj z toho dôvodu, že už v roku 1924 Komunistická internacionála definovala Rusínov ako súčasť ukrajinského národa. Tento názov sa v komunistickom hnutí ujal natrvalo, ale kulminačne sa prejavil a presadzoval najmä po roku 1945 zrušením rusínskej národnosti na Podkarpatskú, ktoré sa stalo súčasťou ZSSR, v juhovýchodnom Poľsku a nakoniec na severovýchodnom Slovensku. Je potrebné si uvedomiť fakt, že hlavne pre československých komunistov bola ukrajinská orientácia obyvateľstva Podkarpatská a severovýchodného Slovenska jedinou aktuálnou a prípustnou, keďže iné stanovisko by odporovalo oficiálnemu stanovisku Komunistickej internacionály a (čo je najdôležitejšie) spochybňovalo by oprávnenosť odstúpenia Podkarpatskej Rusi Sovietskemu zväzu. Škoda, že Ivan Pop toto vysvetlenie vo svojej knihe neuviedol a samotný problém okolo tzv. Rusínov - Ukrajincov bližšie nerozobral, a to aj z dôvodu jeho aktuálnosti ako na Podkarpatskú (Zakarpatskú), tak aj v prípade východného Slovenska.

Samotný proces, ktorý viedol k odstúpeniu Podkarpatská, autor vykresľuje pomerne jednoznačne. Vidí za tým predovšetkým Stalinove ambície na ovládnutie (anexiu) územia formálne patriaceho Československu, ktoré by mu zabezpečilo toto strategicky významné územie a tým uľahčilo nástup v západnom smere a kontrolu strednej Európy. Napriek tomu, podľa môjho názoru, ešte aj v súčasnosti je ťažké presne určiť, akú významnú úlohu zohrala Moskva v prvej fáze odtrhnutia Podkarpatskej Rusi od Československa. Bola to iniciatíva miestnych (podkarpatských) komunistov, vysokých spravodajských dôstojníkov Červenej armády, akcia ukrajinskej vlády alebo dvojité hra Stalinovho kabinetu? Jasno do celej situácie vnesie už len otvorenie ruských (sovietskych) utajených archívov pre vedeckých bádateľov, respektíve čitateľa budú odkázaní na vytvorenie vlastného názoru na túto historickú (žiaľ, neprehľadnú) záležitosť. V každom prípade je potrebné súhlasiť s autorom knihy, že Československo ako víťazný štát druhej svetovej vojny na prekvapenie vyšiel z vojny územne oslabený (čo nie je obvyklým prípadom v medzinárodnom práve a praxi) práve vďaka anexii Podkarpatska Sovietskym zväzom.

Knihou Ivana Popa (ako sa to dnes stáva zvykom) česká historiografia opäť pokrýva potreby (aj) slovenského čitateľa. Navyše môže poslúžiť i ako sprievodca pre návštevníkov dnešnej Zakarpatskej oblasti Ukrajiny - v závere knihy sú uvedené aj užitočné informácie pre turistov túžiacich spoznať územie, súčasť bývalého medzivojnového Československa, ktoré je pre mnohých ešte stále terra incognita.

Michal Šmigel'

(prevzaté z Knihy a spoločnosť,
K&S - 11/2005, www.fan.sk/kas)

Русиньска свадьба з околиці Меджілаборець - 8

(Записав Осиф Ялч)

Натоты слова старосты выдавця отворять двері і гварить: „А мате із собов даякий контракт (доклад)?“

Староста: „Та як бы сьме не мали.“
Вынимать фляшку палінки і вымінять за фляшку, котру му подавать выдавця.

Выдавця: „Видиме, же контракт пасує, але вы го могли і украсти. Зато вам теперь дам пару вопросів. Кідь мі на них одповісте, та добрі, а кідь ні, так вас до хыж не пустиме. Што то є чеперате слово?“

Староста: „Чеперате слово то значить: Во імя Отця, і Сына, і Духа Святого.“

Выдавця: „Теперь мі повічте, же де была перша ямка на землі, бо як нам свята Біблія каже, же кедь панбіг сотворив світ, та земля была цалком рівна?“

Староста: „Перша ямка была там, одкаль панбіг взяв глины на Адама.“

Угадавши гаданки выдавці, обидвове выпивають одомаш і конечні выдавця пущать до хыжы молодого і вшитых сватів. Кідь молодой прийде перед двері, першый дружба чеканом робить на дверях знак хреста а чекан тримле над дверми помы молодой не переступить поріг. На лавки і за столы не хотят пустити сватів валальскы дівчата, котры їм приспівують вшелякы жартовны співанкы:

Пришли до нас сваты,
Але неєднакы,
Єдны пелехаты
А другы зубаты.

Тоты пелехаты –
Корыта шкребати
А тоты зубаты –
цівки вымітати.

Панове сватове,
Де сьте ся бавили?
Пониже валалу
Оставу косили.

Сватове косили
А свашкы грабали,

Дружбове з молодым
Велькы копы клали.
(село Рошківці)

Кідь сватове дівчатім не дають нияке выкупне, они зачінають знова:

Не каже ся Маря
З-за стола вступити,
Покры нам не дате
Пять талярів битых.

На тоты слова сватове і свашкы одповідають:

Дати бы їх, дати,
Хоць на них робити,
Хоць за них підеме
На паньске робити.
(село Чабалівці)

Староста бере танір, на нього сватове кладуть дрібны грошы а він танір з грошами оддавать дівчатім. Дівчата грошы берут із радостьов і выходжають споза столів.

Свашкы зачінають співати свадьбяній матері:

Свахо наша, свахо,
Ці ся на нас гніваш,
Же ку нам не прийдеш,
Же нам не заспіваш.

Сватове співають:

Выйдий, мамцьо, пред нас,
Заберь свашкы од нас.
(село Гуменський Рокитів)

Далше свашкы співом прикликують молоду ку собі:

Выйдь ты ку нам, выйдь ты,
Наша зрукована.

Наша зрукована,
Што-сь нам ручку дала.

Кажте вы нам, кажте,
За чім мы ходиме,
За чім мы ходиме,
Конічка трудиме. 2х
(село Рошківці)

Свашкы доспівали, староста зачінає: „У тім домі згромаджены люди, на минутку будьте терпезливы. Покаль я зачінам, покаль я докончу, пребачіня просю.“ У хыжі вшиткы стихають а староста продовжує: „Дорога родино! Мы ту днискаль ідеме і таку далеку драгу робиме за тым, за чім сьме ту уж давніше были. Може сьте на то уж ай забыли, а може ні, але мы собі добрі памятаме тот ваш виноград а іщі ліпше молодник, котрый сьме собі выбрали і за котрым сьме ту днескаль пришли, жебы сьте нам го передали.“

Выдавця: „У нас є дость тых молодників, лем кус почекайте, покаль вам їх ту принесу, жебы сьте собі з них могли тот ваш выбрати.“ Выдавця іде до коморы і вводжать дружкы, повідавчі: „Ту мате і выбирайте собі, котрый ваш.“

Староста: Привели сьте нам вельо і красных молодників, але тот наш, што сьме собі выбрали, ту меджі нима не є. Коли уж так, та я про тоты молодники мам ту пары і попаруєме їх.“

Выдавця: „Музиканты, грайте!“
Музиканты зачінають грати, каждый дружба выберать собі дружку, яка му на калап прішпілять трепітку. Пары зачінають танцювати. Кідь ся танець кінчить, выдавця ся обертать на старосту: „А теперь уж сьте контешны (спокойны), ці іщі фурт ні?“

Староста: „Ай так сьме іщі неспокойны, бо сьте нам не дали того, што хочеме.“
Выдавця одходить до коморы і онедовго приводить даяку інакшу жену або і хлопа, переоблеченых за молоду (за „страшка“). Товды ся староста робить назлощеним і повідать выдавцьови: „Не робте собі з нас сміх, бо мы ту не пришли за таким чудакон, мы ту пришли по ревеку, по молодіцю, як тоты, кедь ішли по Ревеку до Мезопотамії.“

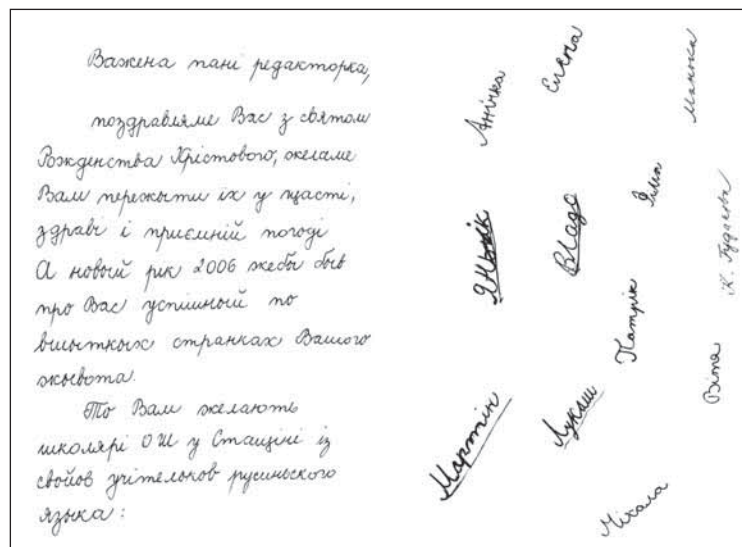
Свашкы співають:
Не тота, не тота,
То якась брыдота.

Агой діти,

в новім рочку 2006 вам хочу од серця пожелати много щасливого дїтського сміху, радости, спокійности і много творчости. Тыж вам хочу одказати, жебы сьте нигда не забывали на свій материнський русинький язык, бо будучность цілого русиньского народа є во ваших руках. Мы ся вам будеме припоминати і в новім рочку дїтської сторонков і тишыме ся на Ваши напады і рішіня задач. Дякуеме за красний поздрав од школярів зо Стаціна.

За редакцію IP Сільвія Л.

1. úloha : Akú farbu uvidíte, keď sa na červenú ružu pozriete cez zelené sklo?

3. úloha :

Cirkev
Pobozkaj
Nie veselo ale...
Otec, mama, deti sú
Vrátil sa

Преложте з словеньского языка до русиньского. Доповните до тайничкы і в означенім стопчіку буде рішіня тайничкы, котре нам напишете і мы вам пошлемо ціны.

1.							
2.							
3.							
4.							
5.							

2. úloha : Pokúste sa opraviť chybu premiestnením jedinej zápalky, a to tak, aby vznikla správna rovnosť (nie nerovnica). Z 11 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica:

Školské vtipy

- "Peťko, prečo máš v diktáte také isté chyby ako tvoja susedka v lavici?" - "Asi preto, že máme rovnakú učiteľku, pani učiteľka!"

Jožko, povedz 2 zámena? Kto, ja? Výborne, Jožko!

- Jožko, čo tam gumuješ? - Prosím, pán učiteľ, veď ste mi povedali, aby som si tú päťku opravil.

Janko príde zo školy a otecko sa ho pýta:

"Janko, čo bolo v škole?" "No, vieš, otecko, ja som dostal...! Najskôr ti narátam do desať. Jeden, dva, tri, štyri, šesť, sedem, osem, deväť, desať." A otecko sa ho pýta: "a kde je 5?" Janko mu smelo vraví: "V žiackej knižke!"

Na hodine matematiky: „Móric, keď máš vo vrecku 20 Sk a 5 Sk stratiš, čo máš vo vrecku?" Móric odpovedá: „Dieru, pán učiteľ."

4. úloha :

Vieš, v ktorej rusínskej obci sa nachádza tento drevený kostolík? Mimochodom, narodil sa v nej i národný buditeľ Alexander Duchnovič.

5. úloha :

A. Сніг із вітриком подувають, діти свідительство приношають. Што-же то за місяц в році? Прошу ся вас, діти, знате одповіти?

B. Кручу ся водне і в ночі і вшиткым єм на помочі. Людям і цілій природі, знають ня в кождім народі. Хто я?

C. Єм планета с пять буквами і зачінам день лучами. День зачінам і день кончу і на драгу все вам свічу. Як же ня называють?

Природны загадки

Sút'ážný kupón 1-2/2006 (Vyplňte a pošlite na adresu redakcie. Zo správnych odpovedí vyžrebujeme výhercu).

1. úloha:
 2. úloha:
 3. úloha:
 4. úloha:
 5. úloha: A:..... B:..... C:.....
 Meno a priezvisko:..... Adresa:

Пряшівський катедральний хор выступив в Мучоні

На св. Стефана – 27. декабря м. р. выступил пряшівський церковнославянський катедральний хор св. Яна Хрестителя в мадярськ-м Мучоні, села, котре ся находить 30 км од міста Мішколц. Жителі того села ся голосять ку русиньскій народности і ку грекокатолицькій вірі. Їх предки ту пришли перед 300 роками в рамках Земплінсько-борсодьской жупы вышнього Угорьска. До 1924 р. была парохія в Мучоні справована пряшівським єпископством ведно з далшыма 27 грекокатолицькыма парохіями, котры нескорше vznikом Чеськословенська і Мадярська перешли під церковну юрисдикцію гайдудорожского єпископства. Пряшівський хор співав в Мучоні на св. літургії в заповненім храмі св. Петра і Павла а ведно з ним і хлопський хор Чепел з Будапешту і хор родини Холошнейовых з русиньского Дюрдьова в Серьбску і Чорній горі. Св. літургію служыв о. Габрел Секелі з Пряшова а ведно з ним о. Міклош Кізеді з Мучоні і о. Михал Холошней з Дюрдьова. Красне было завершіня Службы Божой, кедь хор заспівав рождественны колядки. Аплавз притомных був одмінов про вшыткых выступаючих і про наш хор, бо тым нам дали наяво, же наш выступ ся їм любив. З боку главного організатора позваня Пряшівчанів до Мучоні пана Ілеша Кавуліча, председа русиньской самосправы, было до будучности высловене желаня надвзязаня систематичных контактів меджі парохіями в Мучоні і Пряшовом. О тім свідчить і позваня нашого хору на Рождество в далшій році.

Петро Крайняк, Пряшів

Евра, лібры, талярики...

Каждый іде до Німецька, Ірска, Америки, заробити дакы евра, лібры, талярики. Што молоде, вшытко втікати за ліпшым животом, а вы, стары, што негодны, жийте с паном Богом!

Нашто же нам, люденькове, было ся трапити, кідь нам пан Біг не дожычїть з внуків ся тішыти. Діти ся нам резлетіли до шырого світа, за роботом, за пінязми, выгнала їх біда.

В новім року Бога просьме, жебы пришла зміна, жебы ся уж на Словеньску тішив муж і жена. Молоденькы родиночки дома ся тримали, жебы люде здорова, щастя і роботу мали.

Инж. Петро Ялч

Рождественны свята у великій Габурьскій родині

25. декабря м. р. о 15. годині в культурнім домі в Габурі, значить на свята Рождества Христового ся одбыв 2. річник Рождественного концерту під назвов В Віфлєсмї новина. Главным ініціатором і організатором того концерту была Русиньска оброда на Словеньску (дале РОС), єй Містна організація в Габурі. Акцію в рамках проєктів РОС підпорило фінанчні Міністерство культуры СР.

▲ Велика родина Габурчанів на Рождество Ісуса Христа меджі собов привитала домашніх колядників і з околиці

Богатый культурный програм ся ніс в тім дусі, же велика Габурьска родина, котру репрезентувала домашня Фолклорна група Габурчанка, яка выникла ведно із зродом МО РОС в Габурі. Як то уж бывати в родині, де є дідо, баба, газда, газдыня, дівкы, сынове, невісты і затьове, так было і в режії рождественного програму Габурчанкы, котра вшыткым домашнім і гостям припомянула, як то даколи было на Святый вечур і ціле Рождество, які звыкы ся утримали аж до днешніх днів. До великой родини по смачній вечері приходили вінчовачі, колядники і співаці. Меджі першыма пришли учітелькы і діточкы з МШ, зо словами: Кажете ся веселити? Кажеме, кажеме! – одповідали сьме. Тоты наймильшы маленькы створіня принесли на сцену нелем шумны колядки, але і красны віншы. За нима пришли на сцену школярі з ОШ в Габурі, котры тыж заспівали рождественны колядки. Колядовати нам пришла і ОУШ з Меджілаборець, котра нам в поданю Ангела приближыла народжіня Ісуса Христа. Вінчовачів сьме мали і з Гуменного Женьску співацьку групу Лелія,

котра нам тыж шумні завінчовала і заспівала. А наконец до нашой великой родини пришли нашы Віфлєсмці, котры ходили од хыжы до хыжы з шпеціфічных габурьсков колядов. Но по стародавнім звыку домашня родина каждого погостила колачами, орїхами, ябками а дорослых і палінков. Завершіньом нашого Рождественного програму было таке, же модераторка закликала на сцену вшыткых выступаючих а дідо їм шыткым дяковав за тоты красны вінчовачкы і колядованя. Кінчів словами: Ідьте дале по валалі рознашати тоту любов, радість і порозуміння, бо днес тото люде найвеце потребують. Вшыткы выступаючі в руках тримали запалены свічкы а співали Тиху ніч по русиньскы, каждый з выступаючих достав дарунок од Миколая Ющїка, посланця НР СР і старосты Габуры в єдній особі. Сценарь і режію габурьского Рождества приправили манжеле Губовы. Наконец сьме собі зажелали вельо щастя, здорова жебы сьме ся могли зыйти на 3. рочнику Рождественного концерту в 2006 р.

Мілка Губова, Габура

давательом місячника є Людвіг Філіп. Послїднє чїсло новинок друкує інформації о Всекарпатськїм зїзді Русинів в Мукачеві, але тыж погляд до історії і музичной культуры і школ Русинів Підкарпатя. Не хыблять в новинках фірлі, поезія, русиньска азбука і іншы поучны статї.

ak